

Lawrence Jarach

Esencijalizam i problem politike identiteta

**Preliminarne teze za dužu diskusiju o
esencijalizmu i problemu politike identiteta**

2004.

1. Esencijalizam je zamisao da postoji uočljiv i objektivan, suštinski kvalitet određene grupe ljudi koji je inherentan, večan i nepromenljiv; prema tim kvalitetima esencije, moguće je izvršiti kategorizovana grupisanja koja su zasnovana na problematičnim kriterijumima kao što su rod, rasa, narodnost, nacionalno poreklo, seksualna orijentacija i klasa. Ovi spoljni kvaliteti skoro uvek su označeni nekom vizuelnom karakteristikom čineći ove kategorije očiglednijim i/ili primetnijim. Ovi kvaliteti sadrže društveni i – što je važnije iz antiautoritarne perspektive – hijerarhijski značaj za one koji stvaraju te karakteristike i one koji su označeni tim karakteristikama: seksizam, u slučaju roda; rasizam u slučaju boje kože; neželjena pažnja od strane vlasti u slučaju bilo kojih i svih ljudi koji se drugačije ponašaju ili izgledaju. Rasizam, seksizam, klasizam i većina drugih oblika tlačenja u istoriji su ideologije i politike održavane i opravdavane esencijalizmom.

2. Za jednu osobu ili grupu ljudi koja trpi posledice rasizma, seksizma i ostalog, esencijalizam može biti moćna odbrambena perspektiva i kontra-narativ. Umesto učvršćivanja kategorija ocrnjenosti i potčinjenosti, kontra-esencijalistički diskurs politike identiteta, pokušava da preokrene istorijske kategorije potlačenosti u kategorije veličanja. Ovo se često inicira prilagođavanjem uvreda i njihovim preokretanjem u prihvatljiva, pa čak i cenjena obeležja. Ono što je nekad trebalo da povredi Drugog, postaje način da se pokaže ponos u grupnom Ja. Uz proces inverzije, kontra-esencijalista često samo naglavačke izokreće kategorije Drugosti, pretvarajući vizuelno uočljive članove tlaćiteljske grupe u neprijatelje. Osećaj pripadanja grupi tlaćitelja ili potlačenog je nematerijalan – esencijalizam nije isključivo područje tlaćitelja.

3. Diskurs kontra-esencijalizma obuhvata ideologije nevinosti i viktimizacije koje identitet zasnovan na istoriji zajedničke potlačenosti brzo mogu transformisati u superioran položaj. Kontra-esencijalizam navodno dokazuje da je žrtva većito nevinna, pa su akcije i reakcije žrtve većito van prigovora; svi dobri hrišćani znaju da je patnja oplemenjujuća. Ugnjetavanje nikada nije rezultat nečega što je žrtva zaista učinila tlaćitelju, stoga je bilo koja strategija otpora za koju se žrtva odluči, legitimna. Samoodbrana je svoje sopstveno opravdanje.

4. Pristalice politike identiteta retko, ako ikada, propituju kriterijume koji vode ka viktimizaciji. Oni ne mogu pojmiti da uzdizanje bilo kojeg kulturološki konstruisanog obeležja u izrazito neobjektivnu kategoriju, može odvesti u potlačenost. Za razliku od esencijalista tlaćitelja, kontra-esencijalisti zanemaruju složenost odnosa moći (koji su uslovljeni i zavisni); ali isto kao i esencijalisti tlaćitelji, oni uživaju u samozadovoljnom uverenju da je njihov identitet statičan, nezavisan i večan. Esencijalisti stvaraju i održavaju sopstvene privilegije kroz institucionalizaciju moći; kontra-esencijalisti kroz institucionalizaciju nevinosti.

5. Franc Fanon, Ernesto Če Gevara, Patris Lumumba i mnogi drugi nacional-oslobodioci trećeg sveta koji su za anarhiste manje časni (kao Kastro, Tito i Mao), inspirisali su generacije samodeklarisanih revolucionara u imperijalnoj metropoli da se bore protiv diskriminacije, rasizma, kolonijalizma i potlačenosti. Jasno je da su svi ovi nacionalisti trećeg sveta razmišljali, pisali i delovali unutar državnog okvira, koji je obično bio marksističko-lenjinistički, drugim rečima staljinistički. Uprkos tome, kao uspešni anti-imperijalisti, zadržali su određenu naklonost i kredibilitet kod anarhista. Na kraju krajeva, koji anarhista bi podržavao imperijalizam?

6. Filozofija i viđenje samoodređenja zahteva dopadljivost svetskom političkom mišljenju; to je kao kada bi takozvani revolucionarni nacionalisti želeli reći: „Dovoljno smo zreli da bi vodili sopstvene vlade, sklapali sopstvene sporazume, trgovali sa svetskim državama i kontrolisali problematične disidente.“ Na određenom nivou, ovi revolucionari koji su brzo postali nacionalni lideri, su prihvatili i promovisali opravdanje za kolonijalizam – odnosno

da je domaće stanovništvo bilo previše ili nalik deci ili neobrazovano da bi se opredelilo za valjanu eksploataciju prirodnih resursa sopstvene zemlje. Hteli su da pokažu – preko sile moralnosti (kao u potpuno mitologizovanom slučaju Gandija) ili preko sile oružja (kao u potpuno romantizovanom slučaju Čea i ostalih) – da su bili dostojni da budu uključeni u pregovore, i naposljetku prepoznati kao jednaki partneri u sferi državnštva. Nacionalne granice skrojene i nametnute od strane kolonijalnih sila bile bi poštovane, trgovinski sporazumi bi generalno (ili naposljetku) bili sklapani sa predašnjim kolonijalnim silama, zakoni donešeni od strane predašnjih kolonijalnih gospodara nastavili bi se koristiti protiv unutrašnjih disidenata, itd. Domaća buržoazija preuzela bi sve institucije vlasti, menjajući smer bazičnije borbe između eksploatatora i eksploatisanih, kroz pozive ne među-klasno, etno-nacionalno jedinstvo i solidarnost.

7. Rodno i etničko zasnovani pokreti za oslobođenje u Evropi i Sjedinjenim Državama kasnih šezdesetih i ranih sedamdesetih godina dvadesetog veka, preuzeli su svoje ideološke odrednice i opravdanja iz ovih uspešnih anti-kolonijalnih borbi. Konstantno je korišćena retorika nacionalnog oslobođenja trećeg sveta, do te mere da su mnogi afro-amerikanci, neke ženske i druge samoidentifikovane potlačene grupe počele sebe opisivati kao „unutrašnje kolonije“. Manjine svih vrsta su od strane elita hijerarhijskog društva već bile identifikovane kao potčinjeni Drugi; laka identifikacija kolonijalnog eksploatatora i njegovih institucija kao tlačiteljskog Drugog je u srži nevolje politike identiteta. Pripisivanje krivice, odgovornosti i grešaka svakome ko bude identifikovan kao pripadnik kategorije tlačiteljskog Drugog, prekida mogućnost prevazilaženja hijerarhije i dominacije; ovaj proces jedino izokreće vrednosti pripisane određenim klasama ili grupama ljudi, bez obzira na njihovu ličnu umešanost u istorijske ili savremene slučajeve ugnjetavanja.

8. Za većinu ženskih osloboditeljki, kategorija Žene, svedena na hermetičnu kategoriju zasnovanu samo na rodu, postala je jedina važna kategorija. Obezvredivanje i tlačenje žena je svuda bilo jasno: diskriminacija, silovanje i drugi oblici nasilja, maltretiranje, očekivanje i prisiljavanje na majčinstvo i heteroseksualnost i bezbroj načina održavanja žena u zavisnosti i pokornosti. Ženske osloboditeljke proglasile su patrijarhat za neprijatelja, a neke su preduzele sledeći logičan korak i stvorile neprijatelja od Muškarca, svedenog na hermetičnu kategoriju zasnovanu samo na rodu.

Za većinu crnih nacionalista kategorija Crno, svedena na hermetičnu kategoriju zasnovanu samo na genetici i rasi, postala je jedina važna kategorija. Obezvredivanje i tlačenje crnaca je svuda bilo jasno: diskriminacija u obliku Jim Crow-a, linčovanje i drugi oblici nasilja, maltretiranje (naročito pod prisilom zakona), očekivanje i prisila na servilnost i bezbroj načina održavanja crnaca u zavisnosti i pokornosti. Crni nacionalisti su proglasili belački rasizam za neprijatelja, neki su preduzeli sledeći logičan korak i stvorili neprijatelja od Belog Čoveka, svedenog na hermetičnu kategoriju zasnovanu samo na genetici i rasi.

9. Rasa i rod, slično drugim kulturološki specifičnim ideološkim konstrukcijama, su i realne i nerealne. Nerealne u biološkom smislu; shvatanje ovih razlika ne korespondira objektivnim tj. nekulturološki zasnovanim kategorijama. Realne u sociološkom smislu; postoje jasni načini prepoznavanja rasizma, seksizma i drugih oblika dominacije i eksploatacije bez obzira na bilo koji kulturološki kontekst. Zbog toga oni zaslužuju kritičku pažnju. Oni koji se zalažu za diskurs rodnih studija su uradili sjajan posao u analizama koje su poljuljale uslovnu prirodu i način shvatanja roda, pokazujući da su određene kombinacije hromozoma i genitalije samo deo (možda čak i ne najvažniji deo) onoga što rod čini značajnim. Skorašnja kritička teorija rase je takođe pružila ohrabrujući i zanimljiv anti-esencijalistički razvoj.

10. Kolonijalisti i njihovi branioci postojano promoviraju mitsko-ideološke kategorije dominacije. Ljudi koji se protive hijerarhijskim institucijama to već razumeju i prihvataju. Glavna konceptualna kontradikcija anti-imperijalista (ovih koji se navodno protive kolonijalnim praksama) je prihvatanje euro-američkih predrasuda i stereotipa, ali sa preokrenutim vrednostima. Kategorije obezvređenog Drugog (crnaca, urođenika, žena) stvorene i održavane za ekskluzivnu dobrobit euro-suprematičnih i seksista se ne propituju; njihova objektivnost je očigledna, zasnovana na zdravom razumu kulture koju su prvobitno stvorili rasisti i seksisti. Svako može da kaže da li je neko muško ili žensko – to je biološki. Svako može da kaže da li je neko crn ili beo – to je naučno. Čak i pre (a naročito tokom) prvih godina uspostavljanja evropskog kolonijalizma, nauka i biologija bile su viđene kao metodologije za obezvređivanje objektivne realnosti. Anti-imperijalisti, poput dobrih marksist-lenjinista, ne nalaze ništa problematično u Nauci; to je ono što odvaja njihovu ideologiju od svih drugih oblika socijalizma. Kakogod, nauka je posao gonjen ideologijom. Shvatanje nauke kao nekog neutralnog ispitivanja i uviđanja činjenica za dobrobit tehnološkog napretka, povećanja ljudske slobode i znanja o univerzumu, treba tretirati kao i bilo koje drugo puko priželjkivanje. Znanje nije odvojivo od upotrebe kojoj je bilo i još uvek biva stvaljeno na raspolaganje.

11. Grupno samodefinisanje naizgled se uklapa u anarhističke principe samoorganizovanja i dobrovoljnog udruživanja. Kontra-esencijalistički identitet može se čak shvatiti i kao pokušaj zadržavanja na zajednicama zasnovanim na srodnosti, koje su uništene namećanjem industrijskog kapitalizma (koji se zasniva na podeli rada i rezultujućoj atomizaciji i otuđenju pojedinaca). Svejedno, ovaj identitet ostaje problematičan zato što je stvoren unutar ideologije viktimizacije; počiva na istim onim proizvoljnim i konstruisanim kategorijama koje su prethodno uobličene kako bi opravdale opresiju. Stvaranjem tobože osobađajućeg kontra-narativa koji ostaje zasnovan na vizuelnim obeležjima nikada se neće moći ispitati nepobitnost tlačiteljske ideologije. Drugi problem je promovisanje ideološki konstruisanog identiteta. Takav identitet zahteva lojalnost i solidarnost sa grupom bez obzira kakva su stvarna, proživljena iskustva pojedinaca iz grupe.

Osoba koja je privučena obećanim osećanjem pripadanja koji nudi bilo koja institucija (bilo da je u pitanju potlačena grupa, hijerarhijska organizacija ili bilo koja formacija koja promovira Jedinstvo) mora se složiti sa pređašnjim odlikama i kategorijama koje su stvorili drugi. Kada kontra-esencijalista pristane na ograničenja uključenja ili isključenja (što je prvi korak na putu separatizma), on se ne može identifikovati niti biti identifikovan na bilo koji drugi način; jedini kriterijumi koji su bitni u kontra-esencijalističkom narativu, su oni koji već postoje unutar njega. Ovaj identitetski fundamentalizam zahteva da se osoba koja je zainteresovana za radikalnu transformaciju, odrekne mogućnosti definisanja same sebe. Ona mora poništiti bilo kakvu samosvest i pretočiti je u prethodno postojeće značajne kategorije. Biologija – bez obzira na njena ideološka ili kulturološka ograničenja – je sudbina; subjektivnost može biti jedino žrtvovana i/ili ugušena. Jedna od prvih autoritarnih laži jeste da neko drugi zna bolje.

Esencijalisti, samo bacanjem letimičnog pogleda na izabranog Drugog, već znaju sve što treba da znaju o toj osobi. Separatisti, nacionalisti, anti-imperijalisti – svi esencijalisti – nazivaju to Oslobođenjem.

Anarhistička biblioteka

Anti-Copyright

9. 06. 2013.

Lawrence Jarach

Esencijalizam i problem politike identiteta

Preliminarne teze za dužu diskusiju o esencijalizmu i problemu politike identiteta
2004.

Prevod: Burevesnik 2010.

Essentialism and the Problem of Identity Politics, Anarchy: A Journal of Desire Armed #58,
jesen/zima 2004-2005. <http://theanarchistlibrary.org/library/lawrence-jarach-essentialism-and-the-problem-of-identity-politics> Poslednji put pristupljeno 26.10.2012.

<http://anarhisticka-biblioteka.net>